

श्री
राजस्व न्यायाधिकरण काठमाडौं, मुकाम पुलचोक ललितपुर
इजलास

माननीय अध्यक्ष श्री टेकप्रसाद ढुङ्गाना
राजस्व सदस्य श्री गोविन्दप्रसाद अधिकारी
लेखा सदस्य श्री पुष्पप्रसाद गुरागाईं
फैसला

२०७९।०८० सालको निर्णय नं. ५४

पुनरावेदन नं. ०७७-RB-०२८४

मुद्दा:- आयकर (२०७२/०७३) ।

का.म.न.पा. वडा नं. ३ स्थित स्थायी ठेगाना भई ठूला करदाता कार्यालय, }
हरिहरभवनमा दर्ता भएको आई.एम.ई. मोटर्स प्रा.लि. (स्थायी लेखा नं. } पुनरावेदक
३०४४८०९२०) को तर्फबाट अधिकार प्राप्त प्रकाश रेग्मी..... १ }

विरुद्ध

श्री ठूला करदाता कार्यालय, हरिहरभवन, ललितपुर..... १ }
श्री आन्तरिक राजस्व विभाग, लाजिम्पाट, काठमाडौं..... १ } प्रत्यर्थी

शुरु निर्णय गर्ने कार्यालय र अधिकारी

शुरु निर्णय गर्ने कार्यालय:- ठूला करदाता कार्यालय, हरिहरभवन, ललितपुर

शुरु निर्णय गर्ने अधिकारी: प्रमुख कर अधिकृत श्री धनिराम शर्मा

शुरु कार्यालयको निर्णय मिति:-२०७५/०९/१८

प्रशासकिय पुनरावलोकनको निर्णय गर्ने कार्यालय र पदाधिकारी

निर्णय गर्ने कार्यालय: आन्तरिक राजस्व विभाग

निर्णय गर्ने पदाधिकारी: महानिर्देशक श्री विनोद बहादुर कुँवर

निर्णय मिति: २०७७/०२/२८

उपस्थित कानून व्यवसायीहरू

पुनरावेदकका तर्फबाट : विद्वान अधिवक्ता श्री विष्णु प्रसाद बाँस्कोटा

प्रत्यर्थी कार्यालयहरूका तर्फबाट : विद्वान उप-न्यायाधिवक्ता श्री दिपक भण्डारी

आन्तरिक राजस्व विभागका महानिर्देशकबाट मिति २०७७/०२/२८ मा भएको निर्णयमा चित्त नबुझाई सो उपर आयकर ऐन, २०५८ को दफा ११६ तथा राजस्व न्यायाधिकरण ऐन, २०३१ को दफा ६(१) बमोजिम करदाताको तर्फबाट परेको प्रस्तुत पुनरावेदन यसै न्यायाधिकरणको क्षेत्राधिकार भित्रको हुँदा प्रस्तुत मुद्दाको संक्षिप्त तथ्य एवं न्यायाधिकरणको ठहर यसप्रकार रहेको छः-

तथ्य खण्ड

१. ठूला करदाता कार्यालयको कार्यक्षेत्र अन्तर्गतका करदाता आई.एम.ई. मोटर्स प्रा.लि. ले आ.व. २०७२/०७३ को कारोबारको सम्बन्धमा आयकर ऐन, २०५८ को दफा ९९ बमोजिम कर निर्धारण गरी सोही ऐनको दफा ९६ अनुसार करयोग्य आय रु.२,९२,२०,४५२।५५ कायम गरी ठूला करदाता कार्यालय, हरिहरभवन, ललितपुरमा मिति २०७३/०९/२९ मा आय विवरण पेश गरेको ।
२. आ.व. २०७२/०७३ को लागि ठूला करदाता कार्यालयबाट कर परीक्षणको सिलसिलामा करदाताबाट पेश हुन आएको आय विवरण साथ संलग्न कागजात तथा फाटवारी तथा प्रमाणहरूको अध्ययन, छानविन गरी सो समेतको आधारमा पेश हुन आएको प्रतिवेदन समेतलाई मुख्य आधार बनाई परीक्षण गर्दा प्रस्तुत करदाताको यस आ.व.२०७२।०७३ को सम्बन्धमा आयकर ऐन,२०५८ बमोजिम आयमा समावेश गर्नु पर्ने आय समावेश नभएको तथा कट्टी गर्न नपाइने खर्च दावी भएको देखिएकोले सोही ऐनको दफा १०१ बमोजिम संशोधित कर निर्धारण गर्ने प्रयोजनको लागि संशोधित कर योग्य आय रु.४,८१,६१,४३०।०० (अक्षेरूपी चार करोड एकासी लाख एकसठठी हजार चार सय तिस) कायम गर्नुपर्ने भएकोले सो बमोजिम गर्नु नपर्ने कुनै ठोस सबुद प्रमाण भए पत्र प्राप्त भएको मितिले दिन १५ (पन्धा भित्र पेश गर्न आयकर ऐन, २०५८ को दफा १०१(६) बमोजिम बमोजिम ठूला करदाता कार्यालय, हरिहरभवन, ललितपुरबाट मिति २०७५/०८/२४ मा जारी भएको सूचना ।
३. ठूला करदाता कार्यालय, हरिहरभवन, ललितपुरबाट मिति २०७५/०८/२४ मा जारी भएको सूचना करदाताले मिति २०७५/०८/२६ मा बुझी लिई सोको लिखित जवाफ मिति २०७५/०९/११ मा पेश गरेको ।
४. प्रस्तुत करदाताको संशोधित करयोग्य आयमा परिवर्तन हुने नदेखिएको हुँदा आ.व. २०७२/०७३ को लागि देहाय अनुसार रु.४,८१,६१,४३०।- करयोग्य आय कायम गरी आयकर ऐन, २०५८ को दफा १०१ बमोजिम कर अधिकृतले संशोधित कर

निर्धारण गरी सोही ऐनको दफा १०२ बमोजिम गर्ने गरी ठूला करदाता कार्यालय, हरिहरभवन, ललितपुरबाट मिति २०७५/०९/१८ मा खडा भएको निर्णय पर्चा ।

५. ठूला करदाता कार्यालय, हरिहरभवन, ललितपुरले मिति २०७५/०९/१८ मा जारी गरेको आ.व. २०७२/०७३ को आयकर तर्फको संशोधित कर निर्धारण आदेशमा चित्त नबुझी आई.एम.ई. मोटर्स प्रा.लि.ले प्रशासकीय पुनरावलोकनका लागि मिति २०७५/११/०१ मा आन्तरिक राजस्व विभागमा पेश गरेको निवेदन ।
६. निवेदक करदाताले बैठक भत्तालाई आय आर्जनसंग सम्बन्धित भनी खर्च कट्टी दावी गरेता पनि कार्यालयबाट भएको कर निर्धारणको व्यहोरा तथा फायल साथ संलग्न विवरण एवं प्रमाण समेतको अध्ययन तथा विश्लेषण गर्दा निवेदकले दावी गरेको बैठक भत्ता रु.१,२५,००,०००।०० कारोवारको प्रकृति तथा कारोवार रकमको आधारमा व्यवसायलाई प्रवर्द्धन गर्नको लागि भन्दा पनि कर दायित्व घटाउने र करको दरबाट मुक्ति पाउने उद्देश्यबाट प्रेरित भएको देखिँदा आयकर ऐन, २०५८ को दफा ३५ मा कर मुक्ति योजना भन्नाले कर दायित्वबाट मुक्ति पाउने वा कर दायित्वमा कमी ल्याउने मुख्य उद्देश्य भएको प्रवन्ध सम्झनु पर्छ भन्ने कानुनी व्यवस्था रहेको हुँदा कम्पनीको योजना आयकर दायित्वलाई घटी गराउने व्यवहार र प्रवन्ध रहेको स्पष्ट देखिन आएकोले उक्त खर्च वास्तविक रूपमा भएको र व्यवसायको आय आर्जन संग सम्बन्धित खर्चको रूपमा मान्यता दिन नमिल्ने देखिएकोले आयकर ऐन, २०५८ को दफा १३(ग) अनुसार खर्च कट्टी नपाउने भनी ठूला करदाता कार्यालयबाट भएको कर निर्धारण मिलेकै देखिँदा निवेदकको जिकिर नपुग्ने ठहर्छ भनी आन्तरिक राजस्व विभागका महानिर्देशकबाट मिति २०७७।०२।२८ मा भएको निर्णय ।
७. प्रत्यर्थी कर कार्यालयका कर अधिकृतले कर निर्धारण गर्दा लिएको आधार र कारणमा आयकर ऐन, २०५८ को दफा ९२ को मनसाय हिसाब राख्न कठिन हुने ससाना प्रकृतिका खर्चहरूका लागि अन्तिम रूपमा कर कट्टी हुने व्यवस्था भएको तर प्रस्तुत कम्पनीले संचालकलाई दिएको बैठक भत्ता रकम अस्वभाविक रहेकाले अन्तिम करकट्टी मात्र आयकर ऐन, २०५८ को मनसाय विपरित हुन्छ भनी उल्लेख गरेको पाईयो। सो बिषयमा आयकर ऐन, २०५८ को दफा ९२ (१) (ज) मा बैठक भत्ताको रकममा कुनै सीमा कायम गरिएको छैन। कर अधिकृतले कर निर्धारण गर्दा लिएको आधार र कारणमा करदाता कार्यालयमा दर्ता रहेका समान प्रकृतिका कारोवार गर्ने अन्य कम्पनी तथा फर्महरूले दाबी गरेको बैठक भत्ता खर्च समेत विश्लेषण गर्दा पुनरावेदक कम्पनीले दाबी गरेको बैठक भत्ता बापत खर्च अस्वाभाविक नै देखिन्छ भनी उल्लेख गरेको तर कुनै एउटा कम्पनीको नाम समेत उल्लेख गरेको पाईएन। अन्य कम्पनीको तुलनाको

आधारमा कर निर्धारण गरिनु न्यायोचित कर निर्धारण नहुने कारणबाट बैठक भत्तालाई अमान्य गर्ने गरी भएको कर निर्धारण प्रक्रिया अस्वाभाविक रहेको स्पष्ट छ र यसले वास्तविक खर्चलाई अमान्य गरेको छ। अतः कर अधिकृतले प्रचलित कर कानूनको पालना नगरी हचुवाको भरमा कर निर्धारण गरी गम्भिर लापरवाही गरेकाले उक्त कर निर्धारण आदेश बदरभागी रहेकोले बिपक्षीको संशोधित कर निर्धारण आदेश बमोजिम कर, व्याज, शुल्क नलाग्ने हुँदा मिति २०७५/०९/१८ को संशोधित कर निर्धारण आदेश बदर गरी सो बमोजिमको कुनै कर शुल्क तथा व्याज समेत नलाग्ने, बुझाउन नपर्ने भनी निर्णय गरी गराई पाउँ भन्ने समेत व्यहोराको जिकिर लिई करदाताको तर्फबाट मिति २०७७/०७/१६ मा यस न्यायाधिकरणमा दर्ता भएको पुनरावेदन पत्र।

८. यसमा मुलुकी फौजदारी कार्यविधि संहिता, २०७४ को दफा १४०(३) बमोजिम छलफलको प्रयोजनार्थ विशेष सरकारी वकिलको कार्यालयलाई सूचना दिई पुनरावेदक करदाताले यस न्यायाधिकरणमा पुनरावेदन गर्दा राजस्व न्यायाधिकरण ऐन, २०३१ को दफा ९(१)(क) बमोजिम धरौटी राख्नु पर्ने रु.४६,८२,७०२।८२ राखेको नदेखिँदा यो आदेश भएको मितिले १५ दिनभित्र दाखिला गर्न लगाई नियमानुसार पेश गर्नु भन्ने यस न्यायाधिकरणबाट मिति २०७९/३/३ मा भएको आदेश।
९. यस न्यायाधिकरणबाट भएको थप धरौटी दाखिला गर्ने सम्बन्धी आदेश पश्चात करदाताले मिति २०७९।३।१५ मा पेश गरेको निवेदन व्यहोरामा कुल माग भएको धरौटी रकम रु.४६,८२,७०२।८२ भएकोमा मिति २०७९।३।९ मा भौचर नं.३४८२१४६६ मार्फत रु.१४,३०,७६०।४६, मिति २०७५।११।०१ मा भौचर नं.०७७१३४७८ मार्फत रु.७,११,८६६ र सोही मिति २०७५।११।०१ मा भौचर नं.०७७१३४७९० मार्फत रु.२८,६१,५२०।- जम्मा गरेको भन्ने उल्लेख गरी नपुग धरौटी रकम रु. रु.१४,३०,७६०।४६ दाखिल गरेको भौचर निवेदन साथ पेश गरेको।

ठहर खण्ड

१०. नियम बमोजिम पेशी सूचिमा चढी निणयार्थ इजलास समक्ष पेश हुन आएको प्रस्तुत मुद्दामा पुनरावेदक करदाता आई.एम.ई मोटर्स प्रा.लि.को तर्फबाट उपस्थित हुनुभएका विद्वान अधिवक्ता श्री विष्णु प्रसाद बाँस्कोटाले ठूला करदाता कार्यालयबाट पुनरावेदक करदाताको हकमा भएको संशोधित कर निर्धारणको आदेश र उक्त आदेशलाई सदर गर्ने गरी आन्तरिक राजस्व विभागबाट भएको निर्णयमा लिईएका आधार तथा कारणहरू आत्मनिष्ठ भएको, आयकर ऐन, २०५८ को दफा १३(ग) को कानूनी प्राबधान बर्खिलाप हुने गरी भएको हुँदा उक्त निर्णय मिलेको नहुँदा बदर गरी पाउँ भनी तथा प्रत्यर्थी कार्यालयहरूका तर्फबाट उपस्थित हुनुभएका विशेष सरकारी वकिल कार्यालय, काठमाडौँका विद्वान उप-न्यायाधिवक्ता

श्री दिपक भण्डारीले करदाताले आफूले लिएका दावीहरूलाई ठोस् तथा वस्तुनिष्ठ प्रमाणको माध्यमबाट पुष्टि गर्न नसकेको अवस्था हुँदा प्रत्यर्थी कार्यालयहरूबाट भएको निर्णय कानूनसम्मत नै रहेको हुँदा सो निर्णयलाई सदर गरी पाउँ भनी गर्नुभएको बहस जिकिर समेत सुनियो।

११. पुनरावेदक करदाताका तर्फबाट लिइएका पुनरावेदन जिकिरहरू, दुवैतर्फबाट प्रस्तुत बहस बुदाँहरू र मिसिल संलग्न कागज प्रमाणको अध्ययन गरी हेर्दा, यसमा ठूला करदाता कार्यालय, ललितपुरबाट पुनरावेदक करदाताको हकमा भएको संशोधित कर निर्धारणको आदेश तथा प्रशासकिय पुनरावलोकनको क्रममा आन्तरिक राजस्व विभागका महानिर्देशकबाट भएको निर्णय मिलेको छ, छैन? पुनरावेदक करदाताको पुनरावेदन जिकिर पुग्न सक्ने हो वा होइन? भन्ने विषयमा निर्णय दिनुपर्ने देखियो।
१२. सर्वप्रथम सहकर्मी लेखा सदस्यले पुनरावेदक करदाताले राख्नुपर्ने धरौटीको विषयमा फरक राय व्यक्त गर्नुभएकोले पुनरावेदक करदाताले यस न्यायाधिकरणमा यो पुनरावेदन दर्ता गर्दा राजस्व न्यायाधिकरण ऐन, २०३१ को दफा ९(१) को परिपालना गरेको देखिन्छ वा देखिदैन भन्ने प्रश्नतर्फ विचार गर्नुपर्ने हुन आयो। राजस्व न्यायाधिकरण ऐन, २०३१ को दफा ९ को उपदफा (१) मा प्रचलित कानूनमा जुनसुकै कुरा लेखिएको भएतापनि यस ऐन अन्तर्गत न्यायाधिकरणमा पुनरावेदन गर्दा देहाय बमोजिम धरौटी नराखी पुनरावेदन लाग्ने छैन भन्ने कानूनी व्यवस्था गर्दै खण्ड (क) मा "कर निर्धारण भएकोमा निर्धारित करको पचास प्रतिशत रकम र जरिवाना भएकोमा जरिवानाको रकम र दुवै भएकोमा निर्धारित करको पचास प्रतिशत रकम र जरिवानाको रकम त्यस्तो निर्धारण गर्ने वा जरिवाना गर्ने अधिकृतले नै तोकिएको कार्यालयमा" भन्ने कानूनी व्यवस्था रहेको पाईन्छ। उक्त कानूनी व्यवस्था सम्बन्धमा मिसिल संलग्न आयकर ऐन, २०५८ को दफा १०२ बमोजिमको संशोधित कर निर्धारण आदेश पर्चाबाट करदाताले आयकर ऐन, २०५८ को दफा ९९ बमोजिम कायम गरेको करयोग्य आयमा लागेको कर रकम रु. ७३,०५,११३।- रहेकोमा विपक्षी ठूला करदाता कार्यालयले ऐ.को दफा १०१ बमोजिम रु. १,६६,७०,५२२।५७ संशोधित कर निर्धारण गरेको र करदाताबाट अग्रिम रूपमा ७३,७४,०९५।- दाखिला गरेको देखिन्छ। पुनरावेदक करदाताले आफ्नो पुनरावेदन पत्रको प्रकरणमा नं.४ मा प्रस्तुत पुनरावेदन पत्र दर्ता गर्न राजस्व न्यायाधिकरण ऐन, २०३१ को दफा ९(१) बमोजिम जम्मा बुझाउनु पर्ने कर रकम रु. १,६६,७०,५२२।५६ को आधा रकम रु. ८३,३५,२६१।२९ नगद धरौटी बुझाउनुपर्नेमा यस कम्पनीले हालसम्म रु. ९६,९८,१९५।६६ दाखिला गरेको भन्ने व्यहोरा उल्लेख गरेको भएतापनि प्रस्तुत मुद्दामा विवादित कर रकम रु. ९३,६५,४०९।- देखिन्छ। विवादित रकमको ५०% ले हुने रकम रु. ४६,८२,७०४।५० हुनेमा उक्त बराबरको रकम धरौटी वापत राखेको नदेखिँदा यसै न्यायाधिकरणबाट मिति २०७९।३।३ मा धरौटी दाखिला गर्ने आदेश भएपश्चात करदाताले

मिति २०७९।३।९ मा भौचर नं. ३४८२१४६६ मार्फत नपुग धरौटी रकम रु.१४,३०,७६०।४६ दाखिला गरी सो को प्रतिलिपी समेत मिसिल संलग्न रहेको पाईयो। यसप्रकार करदाताले नपुग धरौटी रकम समेत दाखिला गरी सो को प्रमाणित प्रतिलिपी समेत पेश गरेको देखिएको अवस्थामा रु.४६,८२,७०२।८२ भन्दा बढी नै रकम दाखिला भएको स्पष्ट देखिँदा पुनरावेदक करदाताबाट राजस्व न्यायाधिकरण ऐन, २०३१ को दफा ९(१) ले निर्दिष्ट गरेको कानूनी व्यवस्था परिपालना नभएको मात्र मिलने स्थिति देखिएन।

१३. अब पुनरावेदक करदाताले पुनरावेदन पत्रमा जिकिर लिएको विषय बैठक भत्ता वापतको रकमलाई खर्च कट्टी अमान्य गर्ने गरी प्रत्यर्थी कार्यालयहरुबाट भएको निर्णयका सम्बन्धमा दृष्टिगत गर्दा, पुनरावेदक करदाताले संचालन गरेको बैठक वापत संचालकहरुलाई प्रदान गरिएको भत्ता रु.१,२५,००,०००।- आ.व. २०७२।०७३ मा दिईएको र उक्त कार्य व्यवसायको आयआर्जन हुने कार्यमा भएको साथै उक्त कार्य कम्पनी ऐन, २०६३ को दफा ९५ बमोजिम रहेको तथा बैठक भत्तामा लाग्ने कर आयकर ऐन, २०५८ को दफा ८८(१) अनुसार १५% का दरले कट्टी गरी दाखिला गरिएको हुँदा उक्त खर्चलाई आयकर ऐन, २०५८ को दफा १३(ग) बमोजिम कट्टी गर्न पाउनु पर्ने भन्ने जिकिर लिएको देखिन्छ। ठूला करदाता कार्यालयले आफ्नो निर्णयको क्रममा करदाता कम्पनीको योजना आयकर दायित्वलाई घटी गराउने उद्देश्य लिई अस्वभाविक, अपत्यारिलो र अविश्वासिलो तवरले संचालक समितिको बैठकमा सहभागीहरुलाई बैठक भत्ता उपलब्ध गराएको कारणबाट करदाताको माग बमोजिम आयकर ऐन, २०५८ को दफा १३(ग) अनुसार खर्च कट्टी दिन नमिल्ने भन्ने व्यहोरा उल्लेख गरेको देखिन्छ। आन्तरिक राजस्व विभागबाट प्रशासकिय पुनरावलोकनको क्रममा भएको निर्णयमा समेत आयकर ऐन, २०५८ को दफा ३५ मा उल्लेख भए जस्तै करदाता कम्पनीको योजना आयकर दायित्वलाई घटी गराउने व्यवहार र प्रबन्ध रहेको स्पष्ट देखिएको कारणबाट दावी बमोजिमका खर्चहरु वास्तविक रूपमा भएको र व्यवसायसँग सम्बन्धित रहेको नदेखिएको हुँदा निवेदन माग बमोजिम खर्च कट्टी मान्य नहुने भन्ने समेतको व्यहोरा उल्लेख भएको देखिन्छ।

१४. आयकर ऐन, २०५८ को दफा ३५ मा कर मुक्ति विरुद्धको सामान्य नियम अन्तर्गत "विभागले यस ऐन बमोजिम कर दायित्वको यकिन गर्ने प्रयोजनको लागि देहायका कुराहरु गर्न सक्नेछः- (क) कर मुक्ति योजनाको भागको रूपमा गरिएको वा गर्न खोजिएको कुनै प्रबन्ध वा प्रबन्धको कुनै भागलाई पुनःचारिकीकरण गर्न, (ख) कुनै सारभूत आर्थिक असर नदेखाउने कुनै प्रबन्ध वा प्रबन्धको कुनै भागलाई बेवास्ता गर्न वा, (ग) सारभूत तत्व नदेखाउने कुनै प्रबन्ध वा प्रबन्धको भागलाई पुनः चारित्रीकरण गर्न" भन्ने उल्लेख भएको देखिन्छ। साथै स्पष्टीकरण खण्डमा यस दफाको प्रयोजनको लागि "कर मुक्ति योजना" भन्नाले कर दायित्वबाट मुक्ति पाउने वा कर दायित्वमा कमी ल्याउने मुख्य उद्देश्य भएको कुनै प्रबन्ध सम्झनु पर्छ भनी उल्लेख भएको देखिन्छ।

१५. करदाता कम्पनी एउटा प्रचलित कम्पनी ऐन बमोजिम स्थापित रहेको प्राईभेट कम्पनी रहेको र अशोक लेलेण्डको गाडी भारतबाट पैठारी गरी नेपालमा विक्री वितरणको कारोवार गर्ने देखिएको छ। सामान्यतया कम्पनीको सञ्चालन यसको सञ्चालक समितिको बैठकबाट हुने निर्णयबाट मार्ग निर्देशित भई हुने, सञ्चालकहरु कम्पनीका मुख्य जिम्मेवार व्यक्ति हुने र संचालक समितिको बैठक कम्पनीको व्यवसाय र आय आर्जनको कामसँग नै सम्बन्धित हुने देखिँदा बैठक भत्ता वापतको रकमलाई करदाताको व्यवसायसँग सम्बन्धित खर्च नै मानिने हुन्छ। कानून बमोजिम खर्च कट्टी गर्न पाईने शीर्षकमा भएको सबुद प्रमाणबाट पुष्टि हुने खर्चलाई आयकर ऐन, २०५८ को दफा १३ बमोजिम कर अधिकृतले खर्च कट्टी दिनुपर्ने नै विधायिकाको मनसाय देखिन आउँछ।
१६. कुनै करदाताले कानून बमोजिम खर्च कटाउन पाईने शीर्षकमा पनि यदि करमुक्ति योजनाको भागको रूपमा अस्वभाविक र अपत्यारिलो खर्च गर्दछ भने कर अधिकृतले त्यसलाई आयकर ऐन, २०५८ को दफा ३५ को रोहमा हेर्न सक्ने गरी विधायिकाले विशेष व्यवस्था गरेको देखिन आयो। कम्पनी ऐन, २०६३ को दफा ९७ ले पब्लिक कम्पनीको सञ्चालक समितिको बैठक बर्षमा कम्तीमा ६ पटक बस्नुपर्ने गरी कानूनी व्यवस्था गरेपनि प्राईभेट कम्पनीको हकमा त्यस्तो संचालक समितिको बस्नुपर्ने बैठकको न्यूनतम संख्या तोकिएको पनि पाईदैन। अघिल्लो आ.व.२०७१।०७२ सम्म नोक्सानीमा रहेको करदाताको खर्चमा मितव्ययिता अपनाउनुपर्ने अवस्थामा कायमै रहेको संचालक समितिमा केवल ४ जना सदस्यमात्र रहनु भएको अवस्थामा पनि एउटै बैठकमा समेत रु.७,६०,०००।— सम्म खर्च लेखेको लेजरबाट देखिएको र बैठक भत्तामा कुल वार्षिक खर्च रु.१,२५,००,०००।— देखाई खर्च कट्टीको दावी गरेको कुरालाई स्वभाविक एवं विश्वसनिय खर्च भनी मान्न सकिने आधार देखिन आउदैन। यस स्थितिमा ठूला करदाता कार्यालय एवं आन्तरिक राजस्व विभागका महानिर्देशकले समेत करदाताको उक्त कार्यलाई आयकर ऐन, २०५८ को दफा ३५ बमोजिम कर मुक्ति योजनाको भागको रूपमा ग्रहण गरेको अवस्थालाई अन्यथा भन्न मिलेन।
१७. आयकर ऐन, २०५८ को दफा १३ को व्यवस्था सामान्य व्यवस्था हो भने दफा ३५ को व्यवस्था केही विशेष प्रकृतिको व्यवस्था रहेको देखियो। एउटै ऐनमा सामान्य र विशेष व्यवस्था गरिन्छ भने विशेष कानूनी व्यवस्थाले सामान्य कानूनी प्रावधानलाई संकुचित गराउँछ। त्यसैले ऐनमा रहेको विशेष कानूनी व्यवस्थालाई विधायिकाको अन्तिम आशयका रूपमा समेत लिइन्छ। प्रस्तुत मुद्दामा करदाताले आयकर ऐन, २०५८ को दफा १३ बमोजिम खर्च कट्टी गर्न पाईने बैठक भत्ता शीर्षकमा आ.व.२०७२।०७३ मा स्वभाविक ढंगको खर्च नगरी अस्वभाविक तवरले संचालकहरुलाई रु.१,२५,००,०००।— बैठक भत्ता उपलब्ध गराई सो भत्तालाई व्यवसायसँग सम्बन्धित रहेको भनी आयकर ऐन, २०५८ को दफा १३ को उपदफा (ग) बमोजिम खर्च कट्टी माग गर्ने विषय विधायकी मनसाय विपरित

हुन गई आयकर ऐन, २०५८ को दफा ३५ मा उल्लेख भएको कर मुक्ति योजना मुताविकको कार्य गरी कर दायित्वबाट छुटकारा पाउने अभिप्रायबाट सिर्जित कार्य भएको मानी ठूला करदाता कार्यालय र आन्तरिक राजस्व विभागका महानिर्देशकबाट उक्त खर्चलाई मान्यता नदिई गरिएको निर्णय कानूनसम्मत नै देखिन्छ।

१८. तसर्थ माथिका प्रकरणहरूमा विवेचना गरिएका आधार एवं कारण समेतबाट पुनरावेदक करदाता श्री आई.एम.ई.मोटर्स प्रा.लि. (स्थायी लेखा नं. ३०४४८०९२०) को आ.व. ०७२/०७३ को संशोधित कर निर्धारण गरी ठूला करदाता कार्यालय ललितपुरबाट मिति २०७५।९।१८ मा भएको निर्णय र सोही निर्णय सदर गर्ने गरी आन्तरिक राजस्व विभागका महानिर्देशकबाट मिति २०७७।३।२८ मा भएको निर्णय आयकर ऐन, २०५८ को दफा ३५ को रोहमा मिलेकै देखिँदा सदर हुने ठहर्छ। पुनरावेदक करदाताको पुनरावेदन जिकिर पुग्न सक्दैन। अरुमा तपसिल बमोजिम गर्नु।

तपसिल खण्ड

१. फैसलाको प्रतिलिपी सहित फैसला भएको जानकारी विशेष सरकारी वकिलको कार्यालय काठमाण्डौलाई पठाईदिनु।
२. प्रस्तुत फैसलाको विद्युतिय प्रति यस न्यायाधिकरणको सफ्टवेयरमा अपलोड गरी फैसलाको पीठमा जनाउनु।
३. सरोकारवाला पक्षले फैसलाको प्रतिलिपी माग गरेमा लाग्ने दस्तुर लिई नियमानुसार प्रतिलिपी दिनु।
४. प्रस्तुत पुनरावेदनको दायरीको लगत कट्टा गरी शुरु मिसिल ठूला करदाता कार्यालय, ललितपुर पठाई रेकर्ड मिसिल अभिलेख शाखामा बुझाईदिनु।

टेकप्रसाद दुङ्गना

(अध्यक्ष)

उक्त रायमा मेरो सहमती छ।

गोविन्दप्रसाद अधिकारी

(राजस्व सदस्य)

- १) यसमा ठूला करदाता कार्यालयका प्रमुख कर प्रशासक श्री धनीराम शर्माबाट भएको मिति २०७५।०९।१७ को निर्णय र प्रशासकीय पुनरावलोकनका लागि मिति २०७५।११।०१ मा दिएको निवेदन उपर आन्तरिक राजस्व विभागका महानिर्देशक श्री

विनोद बहादुर कुँवरबाट मिति २०७७।०२।२८ को निर्णय उपर चित्त नबुझि आयकर ऐन, २०५८ को दफा ११६ तथा राजस्व न्यायाधिकरण ऐन, २०३१ को दफा ६ बमोजिम न्यायाधिकरणको क्षेत्राधिकार अन्तर्गत पर्ने प्रस्तुत मुद्दा ऐ. ऐनको दफा ९ को उपदफा (१) बमोजिम निर्धारित (विवादित) कर रु.९३,६५,४०९।४४ को पचास प्रतिशतले हुने रु.४६,८२,७०४।७२ दाखिला गरेको प्रमाण मिसिल साथ सम्लग्न नभएको अवस्थामा पनि धरौटी रकम पुगे/नपुगेको यकिन समेत नगरी सेस्तेदारबाट स्वीकृत भई मिति २०७७।०७।१६ मा पुनरावेदन दर्ता भएको पाइयो ।

- २) राजस्व न्यायाधिकरण ऐन, २०३१ को दफा २, ३, ५, ६, ९ र १४ क्रमशः परिभाषा, स्थापना र गठन, अधिकारक्षेत्रको प्रयोग, अधिकारक्षेत्र, पुनरावेदन सम्बन्धमा धरौट राख्ने र म्याद र न्यायाधिकरणमा पुनरावेदन लाग्ने मुद्दाहरूको शुरु कारवाही र किनारा गर्ने अड्डा वा अधिकारीलाई पक्ष र साक्षी झिकाउने, बयान लिने, प्रमाण बुझ्ने, कागजपत्र दाखिल गराउने र दण्ड सजाय गर्ने समेत प्रचलित नेपाल कानून बमोजिम अदालतलाई भए सरहको अधिकार हुने कानूनी व्यवस्था गरेको छ । साथै यो ऐनको प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्न र ऐनको उद्देश्य पूर्ति गर्नको लागि नेपाल सरकारले नियम बनाउन सक्ने व्यवस्था दफा १५ मा गरिएको छ । ४८ वर्ष पहिले विक्रम सम्बत २०३१ सालमा बनेको ऐनमा भएको व्यवस्था कार्यान्वयन गर्न नियम नबनाइनु ऐनमा भएका उल्लिखित दफाहरूमा न्यायाधिकरणको काम, कर्तव्य, विधि र प्रकृया स्पष्ट भएर नै हो भन्ने बुझ्नु पर्ने भयो । न्यायाधिकरणमा पुनरावेदन दर्ता गर्दा र दर्ता भएका मुद्दाहरूको सुनुवाई गर्नु भन्दा पहिले प्रारम्भिक चरण मै दफा ६ बमोजिमको न्यायाधिकरणको अधिकार क्षेत्र र दफा ९ बमोजिमको पुनरावेदन दर्ता गर्न दाखिल गर्नु पर्ने धरौट र पुनरावेदनको म्याद ऐनमा भएको व्यवस्था अनुसार भए नभएको यकिन गर्नु पर्ने देखियो । करदाता पुनरावेदकले पुनरावेदन पत्रमा न्याय निरोपणका लागि दावी गरेका, प्रत्यर्थीले भन्सार महशुल र कर निर्धारणमा गर्दा भए/गरेका कानूनी त्रुटीहरूको सुनुवाई गर्न मुद्दाको प्रत्यर्थी नेपाल सरकारलाई स्वच्छ सुनुवाइका लागि जानकारी दिई झिकाउनु पर्ने प्रचलित कानूनमा व्यवस्था गरिएको छ । न्यायाधिकरण प्रशासनले पुनरावेदन दर्ता गर्दा यस ऐन बमोजिम पुर्याउनु पर्ने रित र पुनरावेदकले पुनरावेदन पत्र साथ पेश गर्नु पर्ने पुनरावेदन धरौटी, म्याद भए रहेको प्रमाण र नेपाल सरकारले तोकेको भौगोलिक क्षेत्र भित्रको भए नभएको सम्बन्धमा न्यायाधिकरणले मिसिलको प्रारम्भिक अध्ययन गरी यकिन गर्नु पर्ने देखियो । प्रचलित ऐन नियममा तोकिएका सबै विधि र रित पुन्याई दर्ता भए/नभएको सम्बन्धमा समग्र न्यायाधिकरणको जिम्मेवारी हुने देखिन्छ । ऐनको दफा ९ बमोजिमको धरौटी भए/नभएको यकिन गर्ने काम राजस्व तथा लेखा सदस्यले गर्नु पदीय विज्ञता र अनुभवका आधारमा गर्नु पर्ने देखिन्छ । यस सम्बन्धमा लेखा सदस्य र निमित्त अध्यक्षको हैसियत

राजस्व न्यायाधिकरण काठमाण्डौको क्रमशः चलानी नं. १५६६ मिति २०७७।१२।१३ को पत्र र चलानी नं. मुद्दाफाँट५९ मिति २०७८।११।१३ को पत्रबाट न्यायाधिकरण प्रशासनलाई धरौटी गणना तथा धरौटीको प्रमाण मिसिल संलग्न गर्न गराउन लिखित निर्देशन दिई सम्मानीत सर्वोच्च अदालत, सार्वजनिक लेखा समिति, सम्मानीय प्रधानन्यायाधीशज्यू, न्याय परिषद्, न्याय सेवा आयोग, महालेखा परीक्षक र अर्थ मन्त्रालय समेत निकायमा बोधार्थ दिएको उक्त पत्रहरूमा उल्लेख गरी तोकिएका कामहरू भएको मिसिल अध्ययन गर्दा देखिएन। प्रचलित कानूनले तोके बमोजिमका सबै विधि र प्रकृया सम्पन्न भएको यकिन गरेर मात्र अन्तिम सुनुवाइ गरी फैसला गरिने र प्रकृयागत त्रुटी भएको देखिएमा विषय विज्ञको राय बमोजिम निर्णय गर्नु उचित हुने व्यहोरा तथा राजस्व, धरौटी, विनियोजन, कोष, आय, व्यय, डेबिट, क्रेडिट, वासलात, नाफा/नोक्सान खाता सर्वसञ्चित कोषमा दाखिला हुने रकम, धरौटी खातामा दाखिला गर्नु पर्ने रकम आदि विषयका सम्बन्धमा लेखा सदस्यले प्रचलित कानूनमा भएको व्यवस्था सहित निर्णयमा पुग्नु अघि आफ्नो राय लिखित रूपमा उल्लेख गर्नु ऐनको दफा ३ को उपदफा (३) को देहाय (क) मा रहेको पद नामको कर्तव्य भित्र पर्ने व्यहोरा समेत फैसलाको तथ्य खण्डमै उल्लेख गर्नु पर्ने देखियो ।

- ३) यसै गरी राजस्व न्यायाधिकरण ऐन, २०३१ को दफा ९ को उपदफा (१) बमोजिमको धरौटी दाखिला नगरी पुनरावेदन दर्ता भएका मुद्दाहरूको फैसला भएमा ऐ. ऐनको दफा ८ अनुसार सर्वोच्च अदालतमा पुनरावेदन दिन पाउने हक अधिकारबाट करदाता पुनरावेदक बञ्चित भई फैसलामा “अधिकारक्षेत्रको प्रश्न बुझ्नु पर्ने प्रमाण नबुझेको वा बुझ्नु नहुने प्रमाण बुझेको वा बाध्यात्मक रूपमा पालन गर्नु पर्ने कार्यविधिसम्बन्धी कानूनको उल्लंघन भएको प्रश्न र गम्भीर कानूनी त्रुटी सम्बन्धी प्रश्न” उठि प्रत्यक्ष कानूनी त्रुटी भई न्यायाधिकरणको निर्णय पूर्ण वा आंशिक रूपमा उल्टिने देखी सर्वोच्च अदालतले आफू समक्ष पुनरावेदन गर्न अनुमति दिएकोमा न्यायाधिकरणको फैसला वा अन्तिम आदेश उपर दफा ९ बमोजिमको धरौटी नराखी वा तोकिए बमोजिमको सम्पूर्ण रकम धरौटी खातामा रकम दाखिला नगरी पुनरावेदन दर्ता गर्दा वा दर्ता भएको पुनरावेदन उपर फैसला हुँदा कार्यविधि सम्बन्धी वाध्यकारी कानूनी व्यवस्थाको उल्लंघन हुनगई सर्वोच्च अदालतमा पुनरावेदन लागि करदाताको हितमा प्रतिकुल असर पर्ने समेत देखिएकोले पछि पुष्टी हुने मिसिल संलग्न तथ्य, कानूनी व्यवस्था र सर्वोच्च अदालतबाट भन्सार विभाग तथा आन्तरिक राजस्व विभागमा प्रशासकीय पुनरावलोकका लागि दाखिला गर्नु पर्ने भन्सार महशुल बापतको रकम र राजस्व न्यायाधिकरणमा पुनरावेदन दर्ता गर्न राख्नु पर्ने धरौटी रकम सम्बन्धमा भएको विवादमा भएका पूर्व फैसला, आदेश र निर्णय समेत हेरी निम्न बमोजिम विषयमा यकिन गरेर मात्र निर्णयमा पुग्नु पर्ने देखियो ।

- क) राजस्व न्यायाधिकरण ऐन, २०३१ को दफा ६ बमोजिम न्यायाधिकरणको अधिकार क्षेत्र भित्र परेको प्रस्तुत पुनरावेदन दर्ता गर्दा दाखिल गर्नु पर्ने दफा ९ को उपदफा (१) बमोजिमको धरौटी दाखिल भएको छ ? छैन ?
- ख) ऐ. दफाको उपदफा (१) बमोजिम आयकर तर्फको पुनरावेदन दर्ताका लागि तोकिएको देहायको खण्ड (क) बमोजिम धरौटी नराखी दर्ता भएको पुनरावेदनको तथ्य भित्र प्रवेश गरी निर्णय गर्नुको औचित्य हुने ? नहुने ? सम्बन्धमा निर्णय गरी फैसला गर्नु पर्ने देखिन आयो ।
- ४) प्रस्तुत मुद्दाको पुनरावेदन दर्ता गर्दाका वखत राख्नु पर्ने धरौटी दाखिला भएको नदेखिएको सन्दर्भमा पुनरावेदक तथा प्रत्यर्थी तर्फका विद्वानलाई म लेखा सदस्यबाट धरौटी रकम दाखिला भएको देखिएन भनि प्रष्ट पार्न अनुरोध गर्दा पुनरावेदकको तर्फका विद्वान अधिवक्ता श्री विष्णु प्रसाद वास्कोटाबाट मिति २०७९।३।३ को आदेश अनुसार रु.४६,८२,७०४।७२ नराखेको भनि १५ दिन भित्र दाखिला गर्न भएको आदेशानुसार यस अघि दाखिला गरेको धरौटी वापतको रकम कटाई नपुग देखिएको रु.१४,३०,७६०।४६ दाखिला गरी सोको भौचर नं ३४८२१४६६ पेश गरेको भन्ने बहस र प्रत्यर्थी तर्फका विद्वान उपन्यायाधिवक्ता श्री दिपक भण्डारीबाट राजस्व न्यायाधिकरण ऐन, २०३१ को दफा ९ को उपदफा (१) बमोजिम पुनरावेदन दर्ता गर्दा राख्नु पर्ने विवादित कर रकमको पचास प्रतिशतले हुने धरौटी रकम दाखिला गरेको देखिएन। सो सम्बन्धमा सम्मानित इजलासबाट यकिन गरी नियमानुसार हुने नै छ भन्ने बहस समेत सुनियो ।
- ५) करदाता पुनरावेदकले पुनरावेदन पत्र दर्ता गर्दा पेश गरेका मिसिल सम्लग्न कागजात तथा कर निर्धारणको फोटोकपी पत्र र अप्रमाणित फोटोकपी भौचरहरू हेर्दा राजस्व न्यायाधिकरण ऐन, २०३१ को दफा ९ को उपदफा (१) बमोजिम धरौटी नराखि पुनरावेदन दर्ता नलाग्ने प्रस्तुत पुनरावेदन दर्ता भएको हो होइन यकिन गर्न मिसल सम्लग्न प्रमाण कागजातको थप अध्ययन गर्नु पर्ने देखियो ।
- ६) मिसिल सम्लग्न प्रचलित कानून अनुसार पुनरावेदन पत्र साथ पेश गर्नु पर्ने प्रमाण कागजातको अध्ययन गर्दा आयकर (२०७२/०७३) तर्फको मुद्दामा आयकर ऐन, २०५८ को दफा ११५ र ११६ तथा राजस्व न्यायाधिकरण ऐन, २०३१ को दफा ९ को उपदफा (१) खण्ड (क) मा भएको व्यवस्था अनुसार पुनरावलोकनका लागि निवेदन दिँदा र पुनरावेदन पत्र दर्ता गर्दा दाखिल गर्नु पर्ने राजस्व तथा धरौटी रकम सम्बन्धमा ऐ. प्रचलित ऐन र नियमहरूमा भएको व्यवस्था, सो सम्बन्धमा सर्वोच्च अदालतबाट २०६३-WS-००१३ देखि २०६३-WS-००१७ समेतका रिट तथा ०७२-RB-०४७० आयकर मुद्दामा भएको व्याख्या विश्लेषण र प्रतिपादित सिद्धान्त अनुसार समेत राख्नु पर्ने च.नं. १३० मिति २०७५।९।१९ को पत्रानुसारको निर्धारित (विवादित) कर रु.९३,६५,४०९।४४ को पचास प्रतिशतले हुने

रु.४६,८२,७०४।७२ धरौटी राखेको पाइएन। अतः राजस्व न्यायाधिकरण ऐन, २०३१ को दफा ९ को उपदफा (१) खण्ड (क) बमोजिमको रु.४६,८२,७०४।७२ धरौटी राख्नु पर्नेमा सो राखेको प्रमाण मिसिल साथ सम्लग्न गरेको नदेखिएकोले पुनरावेदन दर्ता गर्दा अनिवार्य रूपमा दाखिला गर्नु पर्ने धरौटी रु.४६,८२,७०४।७२ नपुग भएको देखिएको छ।

७) राजस्व न्यायाधिकरणमा करदाताले पुनरावेदन दर्ता गर्न दाखिला गर्नु पर्ने रकम सम्बन्धमा प्रचलित ऐन तथा नियमहरूमा भएको व्यवस्था अनुसार प्रशासकीय पुनरावलोकनका लागि निवेदन दर्ता गर्दा दाखिला गर्नु पर्ने राजस्व (कर) रकम र राजस्व न्यायाधिकरणमा पुनरावेदन दर्ता गर्दा राख्नु पर्ने धरौटी कर निर्धारण गर्ने अधिकृतले तोकिएको कार्यालयमा अनिवार्य रूपमा राख्नु पर्ने र धरौटी नराखी पुनरावेदन लाग्ने छैन भनि राजस्व न्यायाधिकरण ऐन, २०३१ को दफा ९ को उपदफा (१) मा स्पष्ट उल्लेख छ। प्रशासकीय पुनरावलोकनका लागि निवेदन दिनु अघि राजस्व शिर्षक मार्फत संघीय सर्वसञ्चित कोषमा दाखिला भई रोक्का समेत नराखेको रकमलाई धरौटीको रूपमा गणना गर्नुलाई प्रचलित कानूनको पालना भएको मान्न सकिएन। राजस्व न्यायाधिकरणमा पुनरावेदन दर्ता गर्दा राख्ने पर्ने धरौटी कर कार्यालयले सम्बन्धित करदाताको तिर्नु पर्ने कर दायित्वमा स्वतः प्रणाली (System) ले मिलान गर्ने भएकोले राजस्व खातामा दाखिला भएको त्यस्तो रकमलाई धरौटीको रूपमा गणना गर्दा एउटै रकमको दोहोरो गणना हुने हुन्छ। राजस्व खातामा दाखिला भएको रकम रोक्का राख्ने स्वफटवेयर प्रणाली आन्तरिक राजस्व विभाग/कार्यालयमा नभएको र राजस्वको फोटोकपी अप्रमाणित भौचर पेश गरेको अवस्थामा त्यस्तो भौचर तथा पत्रमा उल्लेख गरेको रकमलाई धरौटी हो भनि पुनरावेदन दर्ता गर्दा दाखिला गर्नु पर्ने धरौटी हो भनि गणना गर्न मिल्ने देखिएन। अतः धरौटी सम्बन्धी विवादमा सर्वोच्च अदालतबाट संवैधानिक परीक्षण भई जारी भएका निम्न उत्प्रेषण आदेश, प्रतिपादित नजिर तथा सिद्धान्त समेतको विश्लेषण गरी संक्षिप्त तथ्य सहित प्रस्तुत मुद्दाको ठहर यस प्रकार रहेको छः-

८) आयकर ऐन, २०५८ बमोजिम शुरु कार्यालयबाट निर्धारित (विवादित) कर रकमको पचास प्रतिशतले हुने रकम र जरिवानाको रकम त्यस्तो निर्धारण गर्ने वा जरिवाना गर्ने अधिकृतले तोकिएको कार्यालयमा धरौटी नराखी पुनरावेदन लाग्ने छैन भन्ने व्यहोरा राजस्व न्यायाधिकरण ऐन, २०३१ को दफा ९ को उपदफा (१) को (क) मा स्पष्टसँग उल्लेख छ। ऐनको सो व्यवस्था बमोजिम पुनरावेदन पत्र दर्ता गर्न राख्नु पर्ने धरौटी आर्थिक कार्यविधि नियमावली, २०६४को नियम ६२, हाल आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व नियमावली, २०७७ को नियम ६३ बमोजिमको धरौटी खातामा दाखिला गरी पुनरावेदन दर्ता गर्दाका बखत राखिएको धरौटीको गोश्वारा र व्यक्तिगत धरौटी खातामा अभिलेखाङ्कन गरी अद्यावधिक गरी राख्नु पर्ने हुन्छ। आर्थिक कार्यविधि नियमावली, २०६४ को नियम ६३ हाल आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व नियमावली, २०७७ को नियम ६२ को देहाय खण्ड (क) मा नेपाल सरकारलाई बुझाउनु पर्ने राजस्व अग्रिम रूपमा बुझाउन र खण्ड (ख)

मा नेपाल सरकारलाई बुझाउनु पर्ने राजस्व कति बुझाउनु पर्ने भन्ने निर्णय नहुँदै त्यस्तो राजस्व रकम अग्रिम रूपमा बुझाउनु परेमा धरौटीको रूपमा राख्नु पर्ने उल्लेख छ।

- ९) राजस्व न्यायाधिकरण ऐन, २०३१ को दफा ९ को उपदफा (१) मा उल्लेख भए अनुसार पुनरावेदन दर्ता गर्दा राख्नु पर्ने धरौटी रकम सन्दर्भमा सम्मानित सर्वोच्च अदालतमा सूर्य टोवाको कम्पनी प्रा.लि. को तर्फबाट सञ्चालक हर्ष एम दर र ऐ. कम्पनीको शेयरवाला शशीराज पाण्डे समेत विरुद्ध राजस्व न्यायाधिकरण काठमाण्डौ समेत भएको राजस्व न्यायाधिकरण ऐन, २०३१ को दफा ९ को उपदफा (१) को खण्ड (ख) को व्यवस्था संविधानको धारा ७३ समेत सँग बाझिएकोले धारा ८८ को उपधारा (१) अनुसार अमान्य र बदर घोषित गरिपाउन भनी दिएको रिट नं. २०६३-WS-००१३, २०६३-WS-००१४, २०६३-WS-००१५, २०६३-WS-००१६ र २०६३-WS-००१७ समेतका रिट निवेदनमा "राजस्व न्यायाधिकरणका श्रेस्तेदारको मिति २०६४।१२।८ को दरपीठ आदेश र उक्त दरपीठ सदर गरेको राजस्व न्यायाधिकरणको आदेश बदर गरी विना धरौटी पुनरावेदन पत्र लिई कानून बमोजिम निर्णय गर्नु भन्ने राजस्व न्यायाधिकरणका नाउँमा परमादेश जारी गरी पाऊँ, अन्तःशुल्क ऐन, २०५८ को दफा २३ मा महानिर्देशकको निर्णय उपर पुनरावेदन गर्दा धरौटी राख्नु पर्ने कुनै कानूनी व्यवस्था नगरिएको तथा ऐनको दफा २४ ले यस ऐनलाई अन्य कानून भन्दा माथिल्लो स्तरमा राखेकोले ऐनको सर्वोच्चताका आधारमा पनि धरौटी राख्नु पर्ने राजस्व न्यायाधिकरण ऐन, २०३१ को दफा ९ को उपदफा (१) खण्ड (ख) को व्यवस्था संविधानको धारा ७३ समेतसँग बाझिएकोले धारा ८८ को उपधारा (१) अनुसार अमान्य र बदर घोषित गरी प्रस्तुत निवेदनलाई अग्राधिकारमा पेशी चढाई पाउँ" भन्ने दावी रहेकोमा सो दावीका सम्बन्धमा सम्मानित सर्वोच्च अदालतको मिति २०६६।१२।१९ मा "संविधानमा रहेको 'कानून बमोजिम बाहेक कर लगाउन वा ऋण लिन नपाइने' भन्ने वाक्यांशसँग बाझिएको भन्ने देखिन आएन, अमान्य र बदर घोषित गरी पाउँ भनी दावी लिएको राजस्व न्यायाधिकरण ऐन, २०३१ को दफा ९ को उपदफा (१) को व्यवस्था संविधानको कुनै पनि प्रावधानसँग बाझिएको नदेखिँदा सो हदसम्म प्रस्तुत निवेदन खारेज हुन्छ" भन्ने आदेश भई रिट निवेदन खारेज भई ऐनको दफा ९ को कानूनी व्यवस्थाको संवैधानिक परीक्षण समेत भएको छ।
- १०) यसै गरी राजस्व न्यायाधिकरण काठमाण्डौमा पुनरावेदन दर्ता नं ०७५-RB-०२३० आयकर (२०७०/०७१) दर्ता भएको आयकर ऐन, २०५८ को दफा १०१ को उपदफा (१) बमोजिम लक्ष्मी स्टिल्स प्रा.लि. को संशोधित कर निर्धारण भई थप कर निर्धारण भएकोमा राजस्व न्यायाधिकरण ऐन, २०३१ को दफा ९ को उपदफा (१) बमोजिमको धरौटी राखी पुनरावेदन गर्नु पर्नेमा मिसिलमा संलग्न दाखिला भौचर तथा आयकर ऐन, २०५८ को दफा १०२ बमोजिमको सूचना पत्र समेतका विवरणहरूका आधारमा रु.५१,७८,७४६।७० नपुग भएको देखिएको धरौटी रकम १५ दिन भित्र जम्मा गर्न

लगाई आदेश बमोजिमको काम सम्पन्न भएपछि वा अवधि नाघेपछि नियमानुसार पेश गर्ने भन्ने यसै न्यायाधीकरणबाट आदेश भएको छ। सो आदेश उपर लक्ष्मी स्टिल्स प्रा.लि.ले सर्वोच्च अदालतमा दायर रिट नं. ०७७-WO-००४२ को निवेदन उपर मिति २०७७।४।१६ मा सर्वोच्च अदालतबाट जारी भएको उत्प्रेषण आदेश अनुसार सो मुद्दाको हकमा आयकर ऐन, २०५८ बमोजिम अनिवार्य रूपमा दाखिला गर्नु पर्ने ऐ ऐनको दफा ९४, ९९, १००, १०१ र दफा ११५ को उपदफा (६) मा तोकिए अनुसार समेत कर राजस्व खातामा दाखिला गरी आय विवरणसाथ दाखिला भएको देखिएको रु.७६,३५,६१४।- भएको सन्दर्भमा हेर्दा मिति २०७६।११।१२ को (शुल्क र व्याजलाई जरिवाना मानी सो रकमको राजस्व न्यायाधिकरण ऐन, २०३१ को दफा ९ को उपदफा (१) को खण्ड (क) बमोजिम शतप्रतिशत धरौटी माग गर्दा पचास प्रतिशत मात्र धरौटी राख्न पाउनु पर्ने भनी भएको विवाद) विवादित आदेशको यथावत कार्यान्वयन भएमा निवेदकलाई अपूरणीय क्षति पुग्न जाने देखिएकोले उक्त विवादको निरोपण नहुँदासम्म राजस्व न्यायाधिकरणमा परेको पुनरावेदन सम्बन्धी काम कारवाही नरोक्नु, पुनरावेदन दर्ता र सुनुवाई प्रकृया अगाडि बढाउनु भन्ने उक्त निवेदन उपर सम्मानित सर्वोच्च अदालतबाट उत्प्रेषण आदेश भएको छ।

११) सर्वोच्च अदालतबाटै ०७२-RB-०४७० आयकर (२०६१/०६२) पुनरावेदक ठूला करदाता कार्यालय प्रत्यर्थी सूर्य नेपाल प्रा.लि. विरुद्धको मुद्दामा मिति २०७४।१०।२९ गते भएको फैसला अनुसार "राजस्व न्यायाधिकरणले गरेको आयकर ऐन, २०५८ को दफा ११५ को उपदफा (६) बमोजिमको प्रक्रिया पुरा गर्नु नपर्ने भनी गरेको व्याख्या कार्यविधि कानूनको सिद्धान्त विपरीत हुन्छ। कारवाही हुँदाका बखत कार्यान्वयनमा नै नरहेको कानूनी व्यवस्था आकर्षित हुने भनी राजस्व न्यायाधिकरण, काठमाण्डौबाट भएको फैसलालाई न्यायोचित भन्न मिलेन। अतः विवेचित तथ्य सिद्धान्त एवं प्रमाणको आधारमा आयकर ऐन, २०५८ को दफा ११५ उपदफा (६) को व्यवस्था आर्थिक अध्यादेश २०६१/०६२ बाट खारेज भई धरौटी राख्ने व्यवस्था नगरेकोले आन्तरिक राजस्व विभागको निर्णय बदर गरी अब जो जे बुझ्नु पर्छ बुझ्नी पुनः यकिन निर्णय गर्नु भनी राजस्व न्यायाधिकरण, काठमाण्डौबाट भएको फैसलालाई कानूनसम्मत मान्न मिलेन। उक्त फैसला बदर भई उल्टी हुने ठहर्छ" भनिएको छ।

१२) प्रचलित आयकर, मूल्य अभिवृद्धि कर, अन्तःशुल्क र भन्सार ऐनहरूमा तत् तत् आर्थिक वर्षका लागि विधायीकावाट जारी भएकन आर्थिक ऐनद्वारा भएको संशोधन र सम्मानित सर्वोच्च अदालतका उल्लिखित फैसला अनुसार नै पुनरावलोकनका लागि निवेदन दिँदा र पुनरावेदन दर्ता गर्दा मूल्य अभिवृद्धि कर/आयकर तर्फको निर्धारित (विवादित) करको लागि पुनरावेदन पत्र आर्थिक वर्ष २०७५/०७६ सम्म क्रमशः विवादित रकमको ३३ प्रतिशत राजस्व र ५० प्रतिशत धरौटी गरी ८३ प्रतिशत रकम दाखिला गर्नु पर्ने, आर्थिक वर्ष २०७६/०७७ देखि

आर्थिक वर्ष २०७८/०७९ सम्म विवादित रकमको २५ प्रतिशत राजस्व र ५० प्रतिशत धरौटी गरी ७५ प्रतिशत रकम दाखिला गर्नु पर्ने, र आर्थिक वर्ष २०७९/०८० देखि विवादित रकमको २५ प्रतिशत राजस्व र २५ प्रतिशत धरौटी गरी ५० प्रतिशत रकम धरौटी बापत दाखिला भएको प्रमाणित भौचर पुनरावेदन पत्र साथ संलग्न गरी पुनरावेदन दर्ता गर्नु पर्ने उल्लेख छ। साथै भन्सार तथा अन्तःशुल्क तर्फ भने निर्धारित (विवादित) अन्तःशुल्क तथा भन्सार महशुल रकमको शत प्रतिशतले हुने रकम सम्बन्धित कर निर्धारण गर्ने अधिकृतले तोके बमोजिम धरौटी दाखिला गरी सोको प्रमाणित भौचर संलग्न गराएर मात्र पुनरावेदन पत्र दर्ता गर्नु पर्ने उल्लेख छ। प्रस्तुत मुद्दाको मिसिल सम्लग्न गरेका प्रशासकीय पुनरावलोकनका लागि निवेदन दिने क्रममा र सो पश्चात संघीय सर्वसञ्चित कोषमा दाखिला गरेको पुनरावेदकले धरौटी भनेको राजस्व खातामा दाखिला भएका अप्रमाणित फोटोकपी भौचरहरूमा उल्लेख भएअनुसारको रकमलाई समेत गणना गर्दा पनि पुनरावेदन दर्ता गर्दा प्रचलित ऐन अनुसार अनिवार्यरूपमा राख्नु पर्ने रु.४६,८२,७०४।७२ धरौटी नपुग भएको अवस्थामा पनि पुनरावेदन दर्ता गरेको पाइयो।

१३) सर्वोच्च अदालतको मिति २०६६।१२।१९ को आदेशबाट समेत संवैधानिक परीक्षण भई सदर ठहरिएको राजस्व न्यायाधिकरण ऐन, २०३१ को दफा ९ को उपदफा (१) “प्रचलित कानूनमा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि यस ऐन अन्तर्गत न्यायाधिकरणमा वा उच्च अदालतमा पुनरावेदन गर्दाका देहायबमोजिम धरौट नराखी पुनरावेदन लाग्ने छैन” भन्ने व्यवस्था रही ऐ. को खण्ड (क) मा आयकर तर्फ राख्नु पर्ने विवादरहित कर बाहेकको थप निर्धारित (विवादित) कर रु.९३,६५,४०९।४४ को पचास प्रतिशतले हुने रु.४६,८२,७०४।७२ धरौटी राखेको पाइएन। अतः राजस्व न्यायाधिकरण ऐन, २०३१ को दफा ९ को उपदफा (१) खण्ड (क) बमोजिमको रु.४६,८२,७०४।७२ दाखिला गर्नु पर्नेमा यस अघि दाखिला गरेको धरौटी बापतको रकम कटाई नपुग देखिएको रकम भुक्तानी गर्न बाँकी लेखिएको भौचर नं ३४८२१४६६ मिति २३ जुन २०२२ मा राजस्व शिर्षक १११२३ (निकायको मुनाफामा लाग्ने कर प्राइभेट लिमिटेड कम्पनी) मा दाखिला धरौटी रकम भनेको रु.१४,३०,७६०।४६ गणना गर्दा पनि रु.३२,५१,९४४।२६ नपुग देखिएकोले पुनरावेदन धरौटी दाखिलाको सकल बैक भौचर वा निस्सा १५ दिन भित्र पुनरावेदकलाई दाखिल गर्न लगाई आदेश बमोजिमको काम सम्पन्न भएपछि वा सो अवधि नाघेपछि नियमानुसार पेश गर्ने आदेश गर्नु उपयुक्त हुने राय म लेखा सदस्यबाट राख्दा मेरो उक्त रायमा असहमति जनाउँदै माननीय अध्यक्ष र राजस्व सदस्यबाट फैसला गर्ने निर्णय भएकोमा राजस्व न्यायाधिकरण ऐन २०३१ को दफा ९ को उपदफा (१) बमोजिम हुने रु.४६,८२,७०४।७२ धरौटी नराखी पुनरावेदन दर्ता नलाग्ने पुनरावेदन दर्ता भएको प्रस्तुत मुद्दामा गरिएको फैसलाको राय ठहरमा सहमत हुन सकिएन।

१४) उल्लिखित कानूनी व्यवस्था र पुनरावेदनमा भएका तथ्यहरू समेतको आधारमा

निर्णय तर्फ विचार गर्दा सहकर्मीद्वय कानून तथा राजस्व सदस्यले प्रस्तुत मुद्दामा करदाताले राखनुपर्ने धरौटी रकमको सम्बन्धमा फरक राय प्रकट गर्नु भएकोले पुनरावेदक करदाताले यस न्यायाधिकरणमा यो पुनरावेदन दर्ता गर्दा राजस्व न्यायाधिकरण ऐन, २०३१ को दफा ९(१) को परिपालना गरेको देखिन्छ वा देखिदैन भन्ने प्रश्न तर्फ थप विचार गर्नु पर्ने देखियो। राजस्व न्यायाधिकरण ऐन, २०३१ को दफा ९ को (१) मा "प्रचलित कानूनमा जुनसुकै कुरा लेखिएको भएतापनि यस ऐन अन्तर्गत न्यायाधिकरणमा पुनरावेदन दर्ता देहाय बमोजिम धरौटी नराखी पुनरावेदन लाग्ने छैन भन्ने कानूनी व्यवस्था गर्दै खण्ड (क) मा कर निर्धारण भएकोमा निर्धारित गरेको पचासप्रतिशत रकम र जरिवाना भएकोमा जरिवानाको रकम र दुवै भएकोमा निर्धारित गरेको पचासप्रतिशत रकम र जरिवानाको रकम त्यस्तो निर्धारण गर्ने वा जरिवाना गर्ने अधिकृतले नै तोकिदिएको कार्यालयमा" भन्ने कानूनी व्यवस्था रहेको छ। प्रशासकीय पुनरावलोकनका लागि निवेदन दिँदा र सो अघि ऐनको अनिवार्य व्यवस्था मूताविक दाखिला गर्नु पर्ने राजस्व शिर्षक मार्फत सर्वसञ्चित कोषमा दाखिला गरेको राजस्व रकम बाहेक पुनरावेदन दर्ता गर्न राखनुपर्ने सो व्यवस्था अनुरूप धरौटी दाखिला गरेको प्रमाण मिसिल संलग्न गरेको पाइएन। गतविगत आर्थिक वर्षमा सर्वसञ्चित कोषमा दाखिला भएको कर राजस्व रकमलाई समेत धरौटीको रूपमा गणना गरी पुनरावेदन दर्ता गर्न मिल्ने व्यवस्था प्रचलित कुनै पनि ऐन तथा नियममा भएको नपाइएको र पुनरावेदकले पुरा गर्नु पर्ने कार्यविधि कानूनको पालना नभएको प्रस्तुत पुनरावेदकको पुनरावेदन पत्रको तथ्य भित्र प्रवेश गरी फैसला गर्दा प्रत्यर्थीलाई अन्याय हुनुको साथै राजस्व न्यायाधिकरण ऐन, २०३१ को दफा ९ को उपदफा (१) मा भएको व्यवस्था विपरित हुने भएकोले बहुमतको उल्लिखित फैसलामा सहमत हुन सकिएन। अतः राजस्व न्यायाधिकरण ऐन, २०३१ को दफा ९ को उपदफा (१) बमोजिम पुनरावेदन दर्ता गर्दा राखनुपर्ने धरौटी सम्बन्धमा आर्थिक कार्यविधि नियमावली, २०६४ को नियम ६३ हाल आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व नियमावली, २०७७ को नियम ६२, सर्वोच्च अदालतबाट रिट नं. २०६३-WS-००१३ देखि रिट नं. २०६३-WS-००१७ समेतका रिट निवेदन र मुद्दा नं. ०७२-RB-०४७० आयकर (०६१/०६२) का फैसलामा भएको व्याख्या विश्लेषण र प्रतिपादित सिद्धान्त तथा ठहर समेत बमोजिम पनि अनिवार्यरूपमा राख्नु पर्ने धरौटी नराखी पुनरावेदन दर्ता नहुने पुनरावेदन दर्ता भएको मुद्दाको तथ्य भित्र प्रवेश गरी निर्णय गर्न नमिल्ने र औचित्य नै नहुने देखिएको प्रस्तुत मुद्दामा सहकर्मीद्वयबाट "पुनरावेदक करदाता श्री आई.एम.ई.मोटर्स प्रा.लि. (स्थायी लेखा नं. ३०४४८०९२०) को आ.व. ०७२/०७३ को संशोधित कर निर्धारण गरी ठूला करदाता कार्यालय ललितपुरबाट मिति २०७५।९।१८ मा भएको निर्णय र सोही निर्णय सदर गर्ने गरी आन्तरिक राजस्व विभागका महानिर्देशकबाट

मिति २०७७।३।२८ मा भएको निर्णय आयकर ऐन, २०५८ को दफा ३५ को रोहमा मिलेकै देखिँदा सदर हुने ठहर्छ।" भनि भएको बहुमत फैसलामा सहमत हुन नसकी देहाय बमोजिम फरक राय सहितको ठहर गर्दछु:-

१५) यसमा पुनरावेदक करदाता आई. एम. ई. मोटर्स प्रा.लि. (स्थायी लेखा नं ३०४४८०९२०) को आयकर (२०७२/०७३) तर्फको मुद्दामा आयकर ऐन, २०५८ को दफा ११५ र ११६ तथा राजस्व न्यायाधिकरण ऐन, २०३१ को दफा ९ को उपदफा (१) खण्ड (क) मा भएको व्यवस्था अनुसार पुनरावलोकनका लागि निवेदन दिँदा र पुनरावेदन पत्र दर्ता गर्दा दाखिल गर्नु पर्ने राजस्व तथा धरौटी रकम सम्बन्धमा ऐ. प्रचलित ऐन र नियमहरूमा भएको व्यवस्था, सो सम्बन्धमा सर्वोच्च अदालतबाट २०६३-WS-००१३ देखि २०६३-WS-००१७ समेतका रिट तथा ०७२-RB-०४७० आयकर मुद्दामा भएको व्याख्या विश्लेषण र प्रतिपादित सिद्धान्त अनुसार समेत राख्नु पर्ने च.नं. १३० मिति २०७५।९।१९ को पत्रानुसारको निर्धारित (विवादित) कर रु.९३,६५,४०९।४४ को पचास प्रतिशतले हुने रु.४६,८२,७०४।७२ धरौटी राखेको पाइएन। अतः राजस्व न्यायाधिकरण ऐन, २०३१ को दफा ९ को उपदफा (१) खण्ड (क) बमोजिमको रु.४६,८२,७०४।७२ धरौटी दाखिल नगरी/नगराई दर्ता भएको प्रस्तुत पुनरावेदनको तथ्य भित्र प्रवेश गरी निर्णय गर्न मिलेन। यस अवस्थामा माननीय अध्यक्ष तथा कानून सदस्य र राजस्व सदस्यबाट भएको उल्लिखित बहुमतको फैसलामा सहमत हुन सकिएन। प्रस्तुत पुनरावेदन दर्ता हुँदा कै बखत देखि खारेज हुने ठहर्छ। करदाताको पुनरावेदन जिकिर पुग्न सक्दैन।

(पुष्प प्रसाद गुरागाईं)

लेखा सदस्य

फैसला तयारीमा सहयोग गर्नुहुने:-

इजलास अधिकृत: प्रमोद रिजाल

इति सम्बत २०७९ साल साउन ३० गते रोज २ शुभम.....

फैसला प्रमाणिकरण मिति:-

प्रमाणिकरण गर्ने राजस्व सदस्य:-

प्रमाणिकरण गर्ने लेखा सदस्य:-

राजस्व न्यायाधिकरण काठमाडौं, मुकाम ललितपुरको छाप